

Зоря О.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна аграрна академія

Галінська Т.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна аграрна академія

Голбан Т.Т.

здобувач кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна аграрна академія

Zoria Oleksii, Halinska Tetiana, Golban Tymofii

Poltava State Agrarian Academy

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА НА МІКРО- ТА МАКРОРІВНІ

У статті здійснено розгляд інституціональних засад формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва на мікро- та макрорівні. Встановлено, що інвестиційно-інноваційний розвиток в аграрному секторі економіки пов'язаний з інвестуванням в аграрне виробництво фінансових коштів та інших ресурсів і застосуванням інновацій. Розроблена схема взаємодії суб'єктів і об'єктів інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва. Визначено, що основними принципами інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва є цілеспрямованість, ефективність, багатоваріантність, системність, керованість дій, комплексність, соціальна, екологічна та економічна безпека, а також принцип рівноважного розвитку. Обґрунтовано, що у сучасних умовах як критерій інвестування в аграрному секторі поряд із прибутком особливого значення набуває забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва та конкурентоспроможності продукції суб'єктів галузі.

Ключові слова: стратегія, інвестиційно-інноваційний розвиток, аграрне виробництво, процес, принципи.

Постановка проблеми. Досягнення стійкого й ефективного рівня розвитку вітчизняної економіки передбачає виявлення, використання та забезпечення певних умов, які формують сучасну модель соціально-економічних відносин. В економіці нашої держави серед переважаючих факторів її розвитку особливе місце займає створення привабливого інвестиційного клімату і сприятливих умов для здійснення інвестиційно-інноваційного процесу. Рівень вивченості інвестиційного досвіду, аналіз наявного стану інвестиційно-інноваційного розвитку впливає на розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності залучення інвестицій в національну економіку загалом та аграрний сектор зокрема, що на практиці реалізується у створенні привабливого інвестиційного клімату. Теоретичні розробки, спрямовані на дослідження інвестиційного клімату, необхідні для як для мікро- (регіон, підприємство, галузь), так і для макроекономічних (державна) рівнів управління. Так, на рівні окремих підприємств вони потрібні під час

формування напрямів залучення інвестицій (внутрішніх, зовнішніх) і визначення їхніх джерел та ефективності реалізації; на рівні держави – для порівняльної діагностики інвестиційно-інноваційної привабливості територій і розроблення напрямів державного регулювання як способу досягнення їхнього ефективного розвитку. При цьому кожен структурний рівень економіки необхідно розглядати як економічну систему, яка має свої характерні особливості. Це дасть змогу підвищити науковий потенціал оцінки попередніх періодів розвитку національної економіки на всіх рівнях, скоригувати вітчизняну економічну політику в бік недопущення помилок та підвищення її ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та практичні аспекти інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах інституційних трансформацій досліджувались і висвітлені у роботах багатьох вітчизняних учених. Найбільш вагомий внесок у розгляд цього питання, на нашу думку, зробили: І. Вініченко [1], В. Гесць [2],

О. Дацій [3], О Єрмаков [4], С Ілляшенко [5], І. Ксьонжик [7], Ю. Лупенко [6], М. Малік [6], Л. Мармуль [7], В. Плаксієнко [9], П. Саблук [8], Ю. Хвесик [10], О. Шпикуляк [6] та інші. Водночас дослідження проблем формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва на мікро- та макрорівні в умовах сучасних інституційних трансформацій висвітлені, на наш погляд, не повною мірою.

Формулювання цілей статті. Метою нашої роботи є розгляд інституціональних засад формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва на мікро- та макрорівні. На основі цього необхідно розробити схему взаємодії суб'єктів і об'єктів інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах інституційних трансформацій в економіці нашої держави особливої актуальності набуває інвестиційно-інноваційний розвиток аграрного виробництва, метою якого є забезпечення сталого розвитку суб'єктів галузі, досягнення продовольчої безпеки країни. Інвестиційно-інноваційний розвиток пов'язаний з інвестуванням в інновації в аграрному виробництві, що являє собою системний і послідовний процес із реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, стимулювання інвестиційної активності господарюючих суб'єктів з метою забезпечення конкурентних переваг у довгостроковому періоді.

Основною метою інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному виробництві має стати створення оптимальних умов для розвитку та активізації використання інноваційного потенціалу на основі інвестицій. Інвестиційно-інноваційний розвиток у аграрному виробництві передбачає взаємодію між суб'єктами з приводу генерування або трансформації об'єктів інвестицій (інноваційно-інвестиційних продуктів) (рис. 1).

Результати дослідження показали, що учасникам інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному виробництві доцільно використовувати маркетингові прийоми і методи від моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії інноваційно-інвестиційного проекту, що включає: передінвестиційну фазу (дослідження ринку інновацій та маркетингова оцінка проекту на основі SWOT-аналізу), фазу інвестицій (формування інвестиційного портфеля (витрати), вибір проекту); експлуатаційну фазу (оцінка рівня окупності проекту відповідно до стадії життєвого циклу з урахуванням інструменту контролінгу – управління за відхиленнями), що дасть можливість отримати конкурентні переваги (економія тимчасового лага і витрат).

Основними принципами інвестиційно-інноваційного розвитку в аграрному секторі мають бути цілеспрямованість, єдність, взаємовплив, рух, адаптивність, пізнаваність, ефективність, багатоваріантність, системність, керованість дій, комплексність, соціальна, екологічна та економічна безпека. Також нами пропонується в аграрному виробництві додатково враховувати принцип рівноважного розвитку, що дасть можли-

вість здійснювати інвестиційну політику в аграрному секторі у частині активізації інвестиційних переваг і безперервного освоєння нових знань та інновацій з урахуванням галузевих і регіональних особливостей.

Проведені нами дослідження показали, що основними складовими елементами інвестиційно-інноваційного розвитку, крім інвестиційного циклу, інвестиційного процесу, інвестиційного клімату, є інновації. Перераховані елементи дають змогу оцінити аграрний сектор з погляду використання ресурсного потенціалу, доцільності та структури інвестування коштів і розробити стратегічні напрями розвитку, які знаходять своє відображення в інвестиційно-інноваційній стратегії з реалізації принципово нових технічних і технологічних рішень зі значною оптимізацією ступеня ризику.

Інноваційна складова частина інвестиційно-інноваційного розвитку полягає в удосконаленні та модернізації відтворювального процесу в аграрному виробництві, що дає змогу підвищити його ефективність та істотно збільшити масштаби інвестування в інноваційний розвиток галузі.

Економічний потенціал окремо взятої інновації вивчений із позиції реалізації інноваційного процесу в комплексі з інвестуванням на основі ринкової орієнтації. Інноваційний потенціал пропонується розглядати як якісну інтегральну характеристику його здатності і можливості забезпечити реалізацію інноваційного процесу на території і досягнення стратегічних цілей розвитку організації. У такому трактуванні інноваційний потенціал включає в себе такі види потенціалу, як технологічний, інтелектуальний, інформаційний, потенціал ємності інноваційного ринку.

Інноваційний процес в аграрному виробництві – це сукупність послідовних або паралельних процесів змін елементів економічної системи і взаємозв'язків між елементами (окремих інноваційних процесів), мотивованих зміною зовнішніх умов, насамперед – зміною вимог ринку, і перевагами споживачів інноваційних пропозицій, спрямованих на формування результатів, які найбільш повно відповідають цим змінам. Оцінка інноваційних процесів, які протікають в окремих організаціях сфери виробництва і науки (комплексні оцінки потенціалу), показала, що розроблення інновацій здебільшого не вимагає використання актуальних наукових знань – набагато важливішим є задоволення вимог споживача.

Специфікою інноваційного процесу в аграрному виробництві є та обставина, що розширене відтворення в ньому знаходиться під впливом факторів, які необхідно враховувати під час розвитку і функціонування інвестиційно-інноваційної діяльності аграрного сектору. Незважаючи на розмаїття і неоднорідність факторів, які впливають на функціонування й розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності, у нашому дослідженні наведена можливість їх об'єднання в однорідні групи: зовнішні (негативні і позитивні) і внутрішні чинники (сприятливі і несприятливі, які включають у себе потенціал, який дає можливість не тільки функціонувати, виживати, розвиватися у певний проміжок часу, а й бути

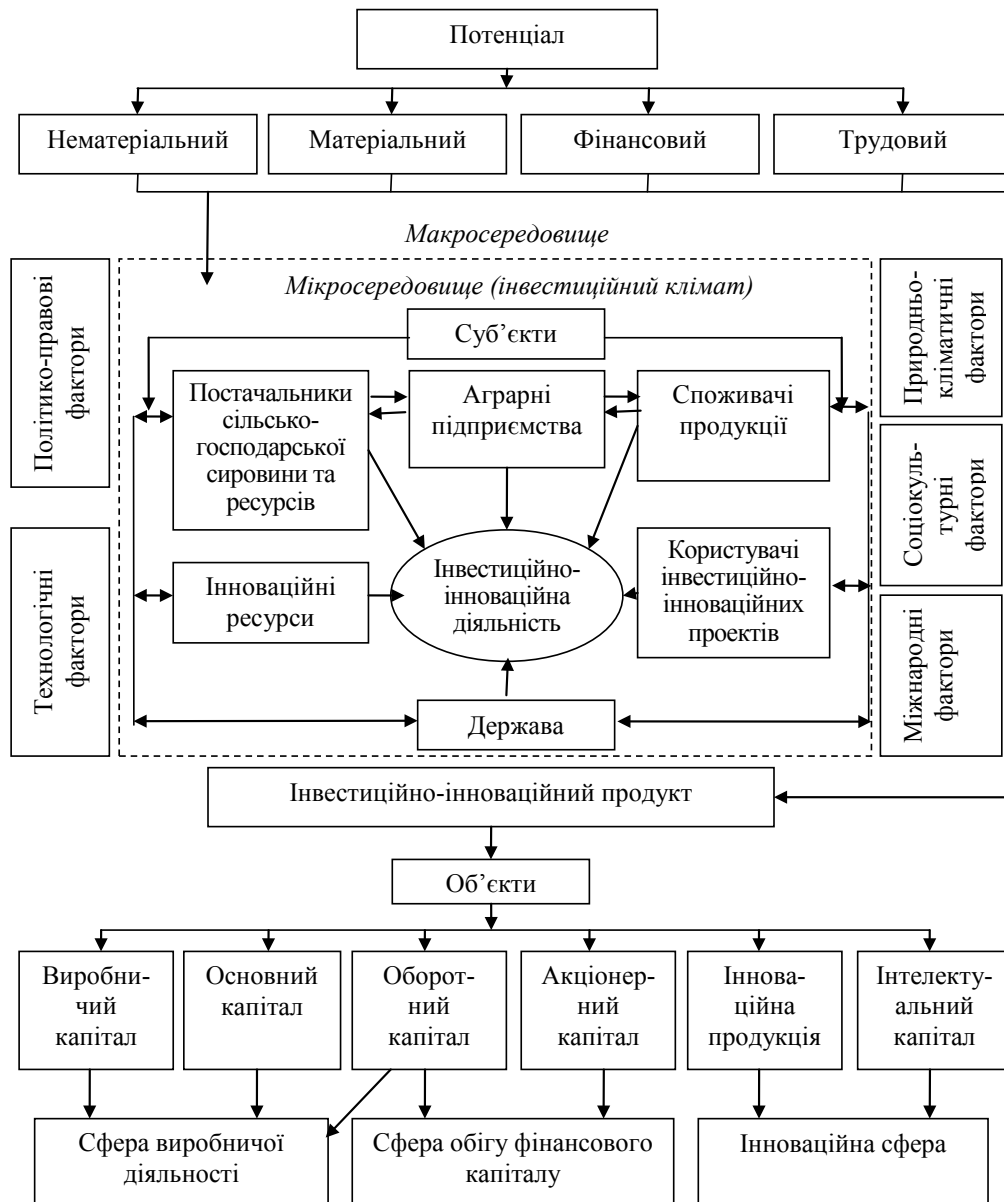

Рис. 1. Схема взаємодії суб'єктів і об'єктів інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва

джерелом проблем у тому разі, якщо вони не забезпечують оптимального функціонування всього процесу).

Особливістю інвестиційно-інноваційного розвитку в аграрному секторі є характер і форма організаційно-економічного механізму інвестування в аграрне виробництво. Під організаційно-економічним механізмом інвестування в аграрне виробництво автор розуміє систему економічних форм і методів організації інвестування, прогнозування і планування, контролінгу, руху капіталу. Управління цими процесами відбувається за постійної зміни внутрішніх і зовнішніх умов інвестиційного ринку.

Висновки. Інвестиційно-інноваційний розвиток в аграрному секторі економіки пов'язаний з інвестуванням в аграрне виробництво фінансових коштів та інших ресурсів і застосуванням інновацій. Основними принципами інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва є цілеспрямованість, ефективність,

багатоваріантність, системність, керованість дій, комплексність, соціальна, екологічна та економічна безпека, а також принцип рівноважного розвитку. У сучасних умовах як критерій інвестування в аграрному секторі поряд із прибутком особливого значення набуває забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва та конкурентоспроможності продукції суб'єктів галузі.

В аграрному секторі інноваційний процес виступає стратегічним чинником розвитку економічних відносин, що реалізуються в процесі інвестування, та в кінцевому підсумку орієнтований на отримання економічного ефекту. Він являє собою сукупність послідовних або паралельних процесів змін елементів економічної системи і взаємозв'язків між елементами, мотивованих зміною зовнішніх умов, насамперед – зміною вимог ринку, спрямованих на формування результатів, які найбільш повно відповідають цим змінам.

Список літератури:

1. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств : монографія [текст]. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 444 с.
2. Гесць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. Х. : Константа, 2006. 272 с.
3. Даций О.І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України. *Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку*. 2011. № 1. С. 65–76.
4. Єрмаков О.Ю., Харченко Г.А. Агропродовольчий потенціал сільськогосподарських підприємств: формування та ефективність використання : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2014. 218 с.
5. Ілляшенко С.М. Інвестиційна політика держави як інструмент економічного розвитку країни. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2(19). С. 207–210.
6. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуняк О.Г. та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
7. Мармуль Л.О., Ксьонжик І.В. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств : монографія. Миколаїв, 2011. 153 с.
8. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / За заг. ред. акад. НААН П.Т. Саблука. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. 342 с.
9. Плаксієнко В.Я. Формування інвестиційного клімату в підприємствах аграрного сектору України. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 2. С. 202–206.
10. Хвесик Ю.М. Інвестиції в аграрний сектор: пріоритети та механізми нарощення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 5–8.

References:

1. Vinichenko I.I. (2010). Investytsijna diial'nist' sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv [Investment activity of agricultural enterprises]. Donetsk : Yuho-Vostok. (in Ukrainian)
2. Heiets V.M., Semynozhenko V.P. Innovatsiini perspektyvy Ukrainy [Innovative prospects of Ukraine]. Kh. : Konstanta, 2006. 272 s. (in Ukrainian)
3. Datsiy O.I. (2011). Finansove zabezpechennya innovatsiy v ahropromyslovomu kompleksi Ukrayiny [Financial support innovation in agriculture Ukraine]. Problemy investytsiyno-innovatsiynoho rozvytku, No 1, pp. 65–76. (in Ukrainian)
4. Yermakov O. Yu. and Kharchenko H. A. (2014). Ahroprodovol'chyy potentsial sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv: formuvannia ta efektyvnist' vykorystannia [Agri-food potential of agricultural enterprises: development and efficiency]. Kyiv : Komprint. (in Ukrainian)
5. Illiashenko S.M. Investytsiina polityka derzhavy yak instrument ekonomichnoho rozvytku krainy [The investment policy of the state as an instrument of economic development]. Stalyi rozvytok ekonomiky, no. 2(19). 2013: 207–210.
6. Lupenko Yu.O., Malik M.J., Shpykuliak O.H. and other (2014). Innovatsijne zabezpechennia rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Innovative software of development of agriculture Ukraine: Problems and Prospects]. Kyiv : Institute of Agrarian Economy. (in Ukrainian)
7. Marmul' L.O. and Ks'onzhik I.V. (2011). Investuvannia innovatsiynoho rozvytku kharchovykh i pererobnykh pidpryemstv [Investment innovative development of food and processing enterprises], Mykolaiv. (in Ukrainian)
8. Sabluk P.T. (2011). Orhanizatsiyno-ekonomichna modernizatsiya ahrarnoyi sfery [Organizational and economic modernization of the agricultural sector]. Kyiv : NNTs IAE, p. 342. (in Ukrainian)
9. Plaksienko V.Ya. (2011). Formuvannya investytsiynoho klimatu v pidpryemstvakh ahrarnoho sektoru Ukrayiny [Formation of the investment climate in enterprises of the Ukrainian agrarian sector]. Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii, vol. 2, pp. 202–206.
10. Khvesyk Yu.M. (2016). Investytsiyi v ahrarnyy sektor: priorytety ta mekhanizmy naroshchennya [Investment in agrarian sector: priorities and increase mechanisms]. Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 22, pp. 5–8.

**ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИИ
ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА НА МИКРО- И МАКРОУРОВНЕ**

В статье осуществлено рассмотрение институциональных основ формирования стратегии инвестиционно-инновационного развития аграрного производства на микро- и макроуровне. Установлено, что инвестиционно-инновационное развитие в аграрном секторе экономики связано с инвестированием в аграрное производство финансовых средств и других ресурсов и применением инноваций. Разработана схема взаимодействия субъектов и объектов инвестиционно-инновационного развития аграрного производства. Определено, что основными принципами инвестиционно-инновационного развития аграрного производства является целеустремленность, эффективность, многовариантность, системность, управляемость действий, комплексность, социальная, экологическая и экономическая безопасность, а также принцип равновесного развития. Обосновано, что в современных условиях в качестве критерия инвестирования в аграрном секторе наряду с прибылью особое значение приобретает обеспечение устойчивого развития аграрного производства и конкурентоспособности продукции субъектов отрасли.

Ключевые слова: стратегия, инвестиционно-инновационное развитие, аграрное производство, процесс, принципы.

**INSTITUTIONAL FUNDAMENTALS FOR FORMING THE STRATEGY
OF INVESTMENT-INNOVATIVE DEVELOPMENT
OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN MICRO- AND MACRO LEVEL**

The article deals with the institutional bases of formation of the strategy of investment and innovative development of agricultural production at the micro and macro levels. It has been updated that real-innovative use in the agricultural sector of the economy has been made by investing in agricultural production, which requires other resources and the use of other innovations. The basic principles of efficient and innovative development of agricultural production are purposeful, effective, multivariate, reliable, managed reality, high sustainability, social, environmental and economic security, as well as fundamental equilibrium development. In the modern interest of companies investing in the agrarian sector, which is at a profit of particular importance, it is necessary to forget about the development of sustainable agricultural production and competitiveness. Our research has shown that the main components that are commonly used in the innovation process are evolving during this cycle, performing the process, working climate, innovation. These elements make it possible to evaluate the agrarian sector in terms of resource utilization results, the feasibility and development of investments, used and developed strategic directions, developing, who know what to adhere to in a particular strategy in terms of fundamentally important technical and technical decisions, to optimize the learning period. They determined that the agricultural sector of the innovation process uses a strategic factor that develops the economic relations that are really used in their investment, and, ultimately, the necessary economic effect. It is a set of reliable or parallel processes that are used in economic systems and embedded between the elements currently motivated, first and foremost – a change in the market for results, which is certainly necessary. A practical study of the previously studied that its scientific-theoretical results, practical proposals, proposals and the use of a general form the scientific basis for reducing the effectiveness of a policy strategy that uses the innovative development of agricultural production at the micro and macro levels.

Key words: strategy, effective and innovative process, agrarian production, process, principles.